

Teräsjättäjä ja kirsikankukkia

Ari-Matti Saren

-robotit japanilaisessa sarjakuvassa

Monien maiden sarjakuvaa leimaa jokin tietty lajityyppi. Niinpa monille -häpeäkseni myös minulle - termi "amerikkalainen sarjakuva" tuo ensimmäiseksi mieleen supersankarit. Japanilaisen sarjakuvan kentässä tuo lajityyppi on mecha - robotit. Usein jättimäiset sellaiset.

Yhysvallat ei tietenkään ole siitä, etkikö esimerkiksi Yhdysvalloissa tuotettavaksi runsain mitoin muunkin laista sarjakuvaa. Kyse on lähinnä siitä, että supersankarit ovat niin leimallisesti amerikkalaisia: kaikki muualla tuotettu supersankarisarjakuva on useimmiten selkeästi amerikkalaisten vastineidensa kopioita. Täsmälleen sama pätee Japaniin ja robotteihin. Minä näen talon kokoisen robotin ja minä ajattelen mangaa. Niin se vain on.

Nykyisen kaltaiseen suosioon mechat ovat nousseet erityisesti televisioanimaation avulla. Tämä ei ole sinällään mikään ihme. Onhan animaation keskimääräinen kuluttajakunta selvästi nuorempaa kuin sarjakuvan (lukutaito kun on valinnainen) ja toisaalta useimpien robotisarjojen rahoittajista löytyy lelu-yhtiöitä. Mitä enemmän sarjoja, sitä enemmän robotteja. Ja mitä enemmän robotteja, sitä enemmän leluja. Ja tietysti myös sitä enemmän kiertäviä äitejä... Lajityypin juuret ovat kuitenkin syvällä sarjakuvassa ja ensimmäiset metallijätit - jotka tosin siihen maailman aikaan olivat hyvin kohtuullisen kokoisia - talloivat Tokiota sarjakuvan sivuilla jo paljon ennen kuin animoidut kollegansa.

Vanhin näkemäni kuva jättiläisrobotista on 1940-luvulla julkaistu propagan-

dapiirros "Supertiedesotilas ilmestyy New Yorkiin", jossa kovin tutun näköinen laite auttaa Japanin sotapommitelua varsin konkreettisella tavalla. Robotteja oli toki esiintynyt mangassa jo sitä ennenkin, mutta ne olivat yleensä pieniä. Alkuperäinen idea lienee saatu Fritz Langin Metropoliuksesta ja muista varhaisista elokuvista, joissa moisia ihmisen muotoisia laitteita esiintyy.

Koska tosiasia nyt kuitenkin on se, että sekä japanilaista animaatiota että mangaa kuvaillaan kovin usein jotensakin siihen tyyliin, että "siinä oli sellaisia jättiläisrobotteja ja lopussa jotain räjähti", niin onkin kovin mielenkiintoista seurata miten lajityyppi on kehittynyt.

Yksi erityisnäytös arvoineen roboti on Tetsuwan Atom, joka täällä lännessä tunnetaan paremmin nimellä Astro Boy. Tämä pikkuinen robottipolka kun on epäilemättä tämän nykyisen robottikataraan isovaari, vaikkei jättimäinen olekaan. Mangarintamalla muutenkin huomattavan elämäntyön tehnyt Osamu Tezuka loi sen 1951 ja piirsi sen seikkailuja sarjakuvamuodossa noin 5000 sivun verran ja valitsi sen vielä 12 vuotta myöhemmin ensimmäisen TV-animaatiosarjansa tähdeksi.

1950-luvun lopulla syntyi myös Mitsuteru Yokoyaman sarjakuva Tetsujin

28-GO. Tarina kertoo jättiläisrobotista, jonka arvon tohtori Shikishima ja Kaneda luovat Japanin Salaisten Asciden Instituutissa ja jota nuori Shotaro ohjailee kaikkien rikollisten kauhuksi matkalaukkuun rakennetun kauko-ohjaimen avulla. Tässä tarinassa alkavat olla ja kaikki tyypilliset palikat kasassa: robotin luovat tiedemiehet, salainen organisaatio, joka ylläpitää sitä ja erityisesti nuori lapsi sitä ohjaamassa. Lajityyppi on kuitenkin selvästi vasta muotoutumassa: robotti ei ole vielä kovinkaan jättimäinen ja sitä ohjataan kaukosäätimellä.

Tetsujinin animaatioversio tunnetaan lännessä sarjakuvaa paremmin, useimmiten nimellä Gigantor. Sarjakuvaan perustuen tehtiin myöhemmin myös näytelty TV-sarja, joka puolestaan on nähty ainakin Yhdysvalloissa nimellä Johnny Socko and his Giant Robot.

Nykyiseen muotoonsa lajityyppi muotoutui vasta 1970-luvun alkuvuosina ja pitkälti yhden miehen, Go Nagain, ansiosta (tai syystä - miten vain). Nykyisin Nagai tunnetaan lähinnä kauhua, seksiä ja väkivaltaa runsain mitoin sisältävistä töistään, jotka ainakin minut jättävät varsin kylmäksi, mutta 70-luvulla Nagai tunnettiin yhdestä ja vain yhdestä asiasta: jättimäisistä robotteista. Mazinger Z, Great Mazinger, UFO Robot Grandizer,

Getter Robot ja Getter Robot G seuraivat toisiaan muutaman vuoden sisällä vuosina 1972 - 1978. Kaikista näistä tehtiin myös varsin suosittuja animaatio-sarjoja, jotka useimmat Nagai myös ohjasi itse. Näistä erityisnäytös ansaitsee ainakin Mazinger Z - se kun oli ensimmäinen robotti, jossa ohjaaja istuu robotin sisällä.

Kun jättiläisrobotit olivat kerran astuneet kuvioihin, niitä ei saanut pois enää kulumallakaan. Toki mecha-lajityypillä on ollut huippukautensa ja suvantokohdansa, mutta sitten 50-luvun lopun ne ovat olleet koko ajan läsnä ja luoneet mitavan varjonsa koko sarjakuvan ja animaation kentä ylle.

Tässä yhteydessä on kyllä pakko todeta, etteivät kaikki japanilaiset robotit suinkaan ole suuria. Itse asiassa Japanin ehkä kaikkien aikojen suosituin (ainakin myyntiluvuissa mitattuna) robotti on pikkuinen sininen ja korvaton robottikissa Doraemon. Tämä Fujiko F. Fujien luomus on viihdyttänyt lapsia ja vähän vanhempiakin ystäviään vuodesta 1970 aina meidän päiviimme asti. Myytyjä manganiteitä oli pitkälti yli 100 miljoonaa viimeksi tilastoja katsellessani.

On vaikea sanoa, mistä japanilaisten kiintymys mechoihin johtuu. Japanin ja japanilaisen sarjakuvan tuntija Fredrik L. Schodt on kirjassaan Inside the Robot Kingdom käsitellyt japanilaisten yleistä teknofiliaa laajemminkin. Yksi hänen oletuksistaan on, että shintolaiseen maailmankuvalla saatta olla merkittävä osansa: koska kaikella olevaisella on - ainakin tietyssä mielessä - sielu, laitteita ei nähdä kylmän esineellisinä, vaan pikemminkin elävinä. Tätä teoriaa on helppo kannattaa kun tarkastelee mecha-

tarinoiden juonia. Toisin kuin vaikkapa Lepakkomiehen kaiken maailman lepakkohilavitkuttimet, nämä robotit eivät ole apulaitteita, vaan tarinan henkilöihahmoja. Niiden tuhoutumista surraan kuin konsanaan kaatunutta taistelutoveria.

Aloitin tämän artikkelin rinnastamalla mechat supersankareihin, joten lienee asiallista, että myös päätän samaan rinnastukseen. Mecha-lajityypin kehityksessä on nimittäin nähtävissä varsin samanlaisia pääpiirteitä kuin tuossa aiemmin mainitussa supersankarisarjakuvassa: Aluksi robotit taistelevat ihan tavallisia rikollisia vastaan, mutta niiden voimien (ja koon) lisääntyessä tarvitaan niiden arvoisia (ja kokoisia) vastustajia. Seuraa "hyviksien" ja "pahiksien" kilpavarustelu, jonka lopputulos on niin absurdi, ettei tarinalle jää tilaa ja lopulta jopa maksava yleisö huomaa tämän. Lopulta kun lajityyppi on saavuttanut "miehen iän" ollaan tilanteessa, jossa nykyiset tekijät ovat kasvaneet lajityypin "vanhojen hyvien tarinoiden" parissa ja luovat nyt uudeleen tulkittuja, omalle sukupolvelleen suunnattuja versioita vanhoista klassikoista.

Yksi erinomainen esimerkki tällaisesta "uus-mechasta" on Yoshiyuki Sadamoton Neon Genesis Evangelion. Vaikka kyseessä on perimmiltään varsin syvälinen psykologiaa ja eksistentiaalista filosofiaa käsittelevä tarina on siinä "mausteeksi" myös jättiläisrobotteja mätkimässä avaruusolentoja turpaan. Osin robotit lienevät se "lusikallinen sokeria, jolla lääkkeen saa alas", mutta ennen kaikkea ne ovat menetetyt viattoman nuoruuden vertauskuva. Niin niille nuorille, jotka niitä joutuvat tarinassa ohjaamaan kuin myös taiteilijalle ja lukijoille, jotka ovat aikanaan joutuneet lopullisesti

hautaamaan salaisen haavansa päästä moista laitetta ohjaamaan.

Japanilaisten rakkaus suuriin teräsjätteihin on niin syvä, että ihmettelen syvästi, jos emme jossain vaiheessa näe jotain hyvin paljon niitä muistuttavaa myös todellisuudessa. Ennustuksilla on taipumus toteuttaa itseään. Yutaka Izubuchi, joka on suunnitellut mechat Masami Yuukin erinomaiseen sarjakuvaan Kidou Keisatsu Patlabor (Mobile Police Patlabor) - tai siis pikemminkin animaatio-sarjaan, johon manga perustuu - on aikanaan todennut, että hän suunnittelee laiteita, jollaisia suunnittelee insinööri, joka on koko lapsuutensa katsonut animea. Artikkelini onkin hyvä lopettaa juuri Patlabor TV-sarjan loppuksteissä näkyvään lauseeseen:

"Tämä ei ole vielä totta, mutta kymmenen vuoden kuluttua? Kukapa tietää..." ■

Trendikästä ihmissuhdesarjakuvaa...? Ei. Arkipäiväisiä tapahtumia kuvattuna herkällä ja elävällä viivalla...? Ei.

ROSKAA.

The Sermon (Preacher man I) 20mk
(A4 lehti - weirdwestern)
Misanthropica (Preacher man II) 20mk
(A5 lehti/albumi - weirdwestern)
Saarnaa ja 40mk
(B5 albumi suom. The Sermon)
Kaupareikko ja Verokarttu 30mk
(A5 albumi. Fantasia/huumori)

VUORMA, LINNANKATU 31 as. 7. 90100 OULU.